

Erfgoedvisie gemeente Heemstede 2024

Plan van aanpak

Concept (20 oktober 2023)

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Aanleiding ontwikkelen erfgoedvisie	3
Doel erfgoedvisie.....	3
Aanpak	4
Stap 1.....	4
Stap 2.....	5
Stap 3 (PM).....	6
Financiën	6
Planning.....	6

Inleiding

Het uitvoeringsprogramma college 2022-2026 vermeldt het behoud erfgoed van Heemstede, als onderdeel van onze lokale identiteit. De karakteristieke elementen van het dorp dienen te worden behouden. De gemeente Heemstede wenst het erfgoedbeleid daarom te herzien. In vervolg hierop heeft de gemeente Heemstede MOOI Noord-Holland gevraagd om gezamenlijk een erfgoedvisie op te stellen. Met dit plan van aanpak willen we inzichtelijk maken hoe we de erfgoedvisie willen ontwikkelen. Voorafgaand aan het opstellen hiervan zijn er gesprekken geweest met de portefeuillehouder cultuur, ambtenaren uit verschillende domeinen en de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek (HVHB). Op basis van deze gesprekken zijn de aanleiding, het doel en de aanpak beschreven. De aanpak behelst drie stappen, die in dit document verder worden toegelicht:

- Inventarisatie aanwezige inhoudelijke cultuurhistorische stukken, het bestaande beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau en nieuw beleid onder de Omgevingswet (stap 1);
- Ontwikkelen erfgoedvisie met daarin **de koers en mogelijkheden van borging** van het erfgoedbeleid van Heemstede onder de Omgevingswet (stap 2);
- Implementatie van de uitkomsten uit de erfgoedvisie in beleid en regelgeving (stap 3).

Het plan van aanpak wordt voor advies voorgelegd aan de commissie Ruimte (B-stuk) en vastgesteld door het college van B&W. De commissie Ruimte wordt gevraagd of ingestemd kan worden met het in deze startnotitie vermelde traject, of dat dit wijzigingen of aanvullingen behoeft.

Aanleiding ontwikkelen erfgoedvisie

Heemstede is een prachtige groene gemeente met veel cultuurhistorie en een bijzonder karakter. Daarom wordt er met veel plezier gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

Tegelijkertijd staan de kwaliteiten onder druk door bijvoorbeeld ontwikkelingen als de woningbouw- en verduurzamingsopgave. De gemeente Heemstede heeft daarom de wens om haar erfgoed beter in beeld te krijgen en de karakteristieken van de gemeente beter vast te stellen. Juist om de stap voorwaarts op een goede manier te kunnen zetten. Hoe kun je bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling en particuliere initiatieven faciliteren en tóch het geliefde jaren dertig karakter bewaren? Of hoe kun je werken aan biodiversiteit zonder de cultuurhistorisch waardevolle laanbomenstructuren uit het oog te verliezen? Kortom: hoe vind je een gezonde balans tussen ontwikkeling en behoud? Een balans waarin de gemeente meegaat met de tijd en daarvoor de cultuurhistorische kernkwaliteiten als basis gebruikt.

Momenteel heeft de gemeente geen specifiek erfgoedbeleid. De komst van de Omgevingswet op 1 januari 2024 biedt de kans om geactualiseerd erfgoedbeleid te ontwikkelen en dit te koppelen aan instrumenten als de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Die kans grijpt Heemstede graag aan. In samenspraak met andere beleidsterreinen en de erfgoedvereniging HVHB en in samenhang met bestaand beleid willen we een erfgoedvisie ontwikkelen – een integrale aanpak dus.

Eén van de kerndoelen van de Omgevingswet is: de zorg voor een goede omgevingskwaliteit. Cultureel erfgoed is een belangrijk onderdeel van goede omgevingskwaliteit. Meer respect voor de aanwezige cultuurhistorie levert een positieve impuls voor de kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat daarbij om gebouwd erfgoed, zoals woonhuizen, scholen, molens of kerken, maar ook om grotere structuren die het karakter van een gebied kunnen bepalen, zoals buitenplaatsen, waterlopen, villawijken, historisch groen en het open cultuurlandschap.

Doel erfgoedvisie

Erfgoed biedt kansen – dat is de insteek bij het ontwikkelen van deze erfgoedvisie. De gemeente wil vaststellen wat het alom geprezen karakter van Heemstede bepaalt én hoe we ons erfgoed de komende jaren kunnen inzetten. Daarbij zoeken we nadrukkelijk naar een gedifferentieerde omgang met erfgoed, passend bij

de Omgevingswet. Zo wil de gemeente onderzoeken of er voor bepaalde gebieden een bescherming mogelijk is die precies dat beschermt dat kwaliteit heeft, maar juist ruimte biedt waar dat kan. We willen dat het voor iedereen helder is welke cultuurhistorische waarden gerespecteerd moeten worden én waar het erfgoed kansen biedt om ontwikkelingen en de identiteit van de gemeente te versterken.

Aanpak

We gaan dit proces stapsgewijs doorlopen, zodat er geen onevenredig groot beroep gedaan wordt op de ambtelijke capaciteit, maar er wel continuïteit in het proces ontstaat. Bij eerdere trajecten, zoals rond de Omgevingswet, is al veel input van inwoners verzameld over de karakteristieken van Heemstede. We maken gebruik van deze eerder verkregen informatie. We willen geen dubbel werk doen en recht doen aan wat inwoners eerder hebben ingebracht en daarom is brede participatie dit keer niet noodzakelijk. Wel wordt de HVHB (en eventuele andere stakeholders) betrokken bij het opstellen en uitvoeren van het erfgoedbeleid – we maken graag gebruik van de bij hen aanwezige kennis. Ook willen we de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit consulteren, aangezien de commissie ook met het nieuwe beleid zal moeten werken.

Het proces om te komen tot een erfgoedvisie bestaat uit twee stappen. Daarna volgt een derde stap, waarmee de erfgoedvisie wordt geïmplementeerd in beleid en regelgeving.

Stap 1

Inventarisatie aanwezige inhoudelijke cultuurhistorische stukken, het bestaande beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau en nieuw beleid onder de Omgevingswet

Er is al veel informatie beschikbaar op het gebied van erfgoed en erfgoedbeleid. De eerste stap bestaat uit het inventariseren van:

- *Inhoudelijke cultuurhistorische stukken* – Er vindt op basis van de stukken een inventarisatie plaats van de objecten, gebieden en structuren met cultuurhistorische waarde. Te denken valt aan de onderzoeksrapporten van de HVHB, beschrijvingen van de karakteristieken van wijken in de welstandsnota en inventarisaties van de rijks-, provinciaal en gemeentelijk beschermde monumenten. Ook de uitkomsten van de participatiebijeenkomsten in het kader van de omgevingsvisie die in 2019-2022 hebben plaatsgevonden worden hierin meegenomen.
- *Het bestaande beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau* – Geïnterviewd wordt in welke stukken erfgoed al aan de orde is – denk aan de welstandsnota, het bestemmingsplan, de erfgoedverordening, de provinciale Leidraad Landschap & Cultuurhistorie, de Bijzondere Provinciale Landschappen, de Woonvisie, de monumentale bomenlijst, etc.
- *Nieuw beleid onder de Omgevingswet* – De beleidsinstrumenten onder de Omgevingswet die voor het borgen van erfgoed en cultuurhistorische waarden in Heemstede relevant zijn worden geïnterviewd. Op basis van dit onderzoek kan in de erfgoedvisie (stap 2) worden aangegeven welk(e) instrument(en) voor de waardevolle gebieden van Heemstede passend zijn. Ook blijkt hieruit wat er geregeld moet worden in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. De gemeente werkt momenteel aan de omgevingsvisie en heeft al een was-woord lijst opgesteld. Bureau Bügel Hajema werkt aan een stappenplan voor een omgevingsplan. In de inventarisatie wordt ook beschreven welke verschillende beschermingsregimes voor erfgoed in het omgevingsplan mogelijk zijn (maatwerk).

Het is mogelijk dat uit de eerste stap hiaten in kennis, waardering of beleid naar voren komen. Dat zal worden benoemd en als actiepoint in de erfgoedvisie worden meegenomen. Bij de inventarisatie wordt ook een overzicht van mogelijk te betrekken stakeholders gemaakt.

Resultaat

Beknopt overzicht van het al beschreven erfgoed (al of niet beschermd), huidige relevant beleid en regelgeving en relevante nieuwe instrumenten onder de Omgevingswet.

Planning

Start inventarisatie na vaststelling plan van aanpak – januari 2024
Inventarisatie gereed – eind maart 2024

Bemensing

Beleidsmedewerkers MOOI Noord-Holland en beleidsmedewerkers gemeente Heemstede.

De gemeente levert bestaande beleidsstukken en relevante achtergrondinformatie aan. MOOI Noord-Holland verzamelt de informatie, ook van de HVHB, en verwerkt dit in een beknopt overzicht.

Stap 2

*Ontwikkelen erfgoedvisie met daarin **de koers en de mogelijkheden van borging** van het erfgoedbeleid van Heemstede onder de Omgevingswet*

We gebruiken de resultaten van stap 1 als basis voor het tweede deel van het proces; het ontwikkelen van de erfgoedvisie. Daarvoor doen we het volgende:

- Beleidsmedewerkers van MOOI Noord-Holland gaan in gesprek met de HVHB over de wensen, kennis en inzichten van de vereniging (eerste kennismaking heeft al plaatsgevonden voor het opstellen van dit plan van aanpak).
- Voor de omgevingsvisie heeft in 2019-2022 al participatie plaatsgevonden. De uitkomsten daarvan gebruiken we voor het opstellen van de erfgoedvisie.
- We organiseren een ambtelijke werksessie als onderdeel van het traject dat loopt rond de omgevingsvisie: de verschillende manieren van beschermen van erfgoed worden met beleidsmedewerkers van de betrokken afdelingen (erfgoed, ruimtelijke ordening, stedenbouw, groen, communicatie, recreatie en toerisme, etc.) in een werksessie onderzocht, geprioriteerd en grofweg gebudgetteerd. In overleg kan ook Bügel Hajema hierbij aansluiten, dit bureau stelt in opdracht van de gemeente een stappenplan op voor het omgevingsplan. Tevens wordt besproken op welke wijze erfgoedwaarden in het omgevingsplan kunnen worden verankerd.
- De resultaten van het onderzoek, gesprek en de werksessie worden met de wethouder cultuur en, indien gewenst, een werkgroep van de raad besproken.
- Tussentijds wordt aan de raadscommissie Ruimte een concept erfgoedvisie met een aantal keuzerichtingen gepresenteerd, waarop de raadscommissie advies kan geven.
- Vervolgens stelt MOOI Noord-Holland een heldere publieksvriendelijke erfgoedvisie op, waarin de **keuzes en kansen** voor erfgoed en cultuurhistorie in Heemstede onder de Omgevingswet worden beschreven en uitgelegd. In de visie wordt ook uiteen gezet hoe waardevolle gebieden in de gemeente beschermd kunnen worden en hoe je dat kunt borgen in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Aan de visie wordt een uitvoeringsagenda met begroting gekoppeld. Voor de begroting is input van de gemeente onmisbaar.
- Een leesgroep met vertegenwoordigers van de gemeente en de HVHB reageert op de conceptversie van de erfgoedvisie. Opmerkingen worden verwerkt tot een definitieve erfgoedvisie. De erfgoedvisie wordt aangeleverd als een Word-bestand in sobere opmaak.
- De erfgoedvisie wordt als B-stuk voorgelegd aan de raadscommissie Ruimte. Commentaar wordt verwerkt en vervolgens wordt de erfgoedvisie als A-stuk voorgelegd aan de gemeenteraad ter vaststelling. MOOI Noord-Holland kan het stuk presenteren en daarbij een doorkijkje geven van de gevolgen van de erfgoedvisie voor de erfgoedverordening en omgevingsvisie.

Resultaat

Erfgoedvisie. De definitieve inhoudsopgave bepalen we na de inventarisatie, maar we denken aan de volgende indeling:

- Erfgoed in Heemstede.
- Visie met aanbevelingen voor gebiedsbescherming en voor borging in omgevingsvisie en -plan.
- Uitdagingen, acties, ambities.
- Uitvoeringsagenda en de begroting uitvoeringsagenda.
- Bijlagen met de relevante kaders.

Planning

Tweede helft 2024. Na deze stap wordt de erfgoedvisie vastgesteld door de gemeenteraad.

Bemensing

Beleidsmedewerkers MOOI Noord-Holland, beleidsmedewerkers gemeente Heemstede, portefeuillehouder, afdeling Communicatie.

De gemeente levert bestaande beleidsstukken en relevante (inhoudelijke en financiële) achtergrondinformatie aan, denkt mee tijdens de ambtelijke werksessies, heeft de ambtelijke en bestuurlijke organisatie en leest mee met de concepttekst. Bij het opstellen van de begroting heeft de gemeente een belangrijke inhoudelijke rol. MOOI Noord-Holland schrijft op basis van de aangeleverde stukken en mondelinge input de erfgoedvisie en presenteert deze aan de gemeenteraad.

Stap 3 (PM)

Implementatie van de uitkomsten uit de erfgoedvisie in beleid en regelgeving

In een volgende stap worden voorstellen gedaan om de relevante uitkomsten uit de erfgoedvisie in het gemeentelijke beleid en regelgeving te implementeren, zodat de ambities daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Daartoe wordt te zijner tijd – indien gewenst – een nieuwe offerte opgesteld. De implementatie kan gaan over het aanpassen van de erfgoedverordening, voorstellen voor het borgen van erfgoed in de omgevingsvisie of het opstellen van doelen en regels voor erfgoed in het omgevingsplan. Ook is het mogelijk om voorstellen te doen voor de wijze waarop beschermingsregimes een plek kunnen krijgen in het omgevingsplan. Naarmate de complexiteit toeneemt dient rekening gehouden te worden met een hoger richtbedrag.

De inventarisatie van beeldbepalende panden, zichtlijnen en waardevolle straatbeelden en gebieden valt buiten deze opdracht. Dit is een volgende stap, die buiten dit plan van aanpak valt.

Aanpak, resultaat, planning, bemensing

Dit zal later worden ingevuld.

Financiën

Plan van aanpak	€ 2.640,- ex. BTW
Stap 1 + 2	€ 12.980,- ex. BTW
Stap 3	Nog op te stellen offerte

Planning

Stap 1	Vaststelling plan van aanpak – maart 2024
Stap 2	April 2024 – tweede helft 2024 Vaststelling erfgoedvisie door de gemeenteraad
Stap 3	2025